

KADIN VE MİRAS: SOSYOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME

Ayça Demir Gürdal* - Zuhâl Yonca Odabaş**

Sosyal sorunlara yönelik çalışmalarda sıklıkla dile getirilen “incinebilirlik/hassasiyet/kırılganlık (vulnerability)” kavramı, söz konusu problemlerin ortadan kaldırılması için çaba gösteren girişimlerin hareket noktasını oluşturmaktadır. Farklı bir deyiş ile incinebilirliği yüksek olan grupların güçlendirilmesi, çözüm arayışı içinde olan plan, politika ve programların temel hedefini oluşturmaktadır. Kaynaklara ulaşmada toplumdaki herkesin ya da her grubun eşit haklara ve fırsatlara sahip ol(a)maması olarak tanımlanabilecek olan “incinebilirlik” kavramı, madalyonun öbür tarafında yer alan “güçlendirme” kavramının varlık nedeni olarak kabul edilebilir. İncinebilirliği yüksek olan grupların (kadınlar, çocuklar, yaşlılar, farklı ırk mensubu olanlar, farklı etnik gruba üye olanlar, engelliler, yoksullar vb), sosyal, ekonomik ve politik kaynaklara ulaşmasının daha fazla mümkün kılınabilmesi güçlendirme amacının

* Yrd.Doç.Dr. Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü,

** Yrd.Doç.Dr. Atatürk Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

özünü oluşturmaktadır. Söz konusu eşitsizliğin arkasında kültür, ekonomi, siyaset gibi yapısal unsurların önemli rol oynadığı görülmektedir. Bununla birlikte, makro boyuttaki bu unsurların, mikro düzeyde de yansımaları bulunmaktadır. Bu çalışma da, sosyolojik olarak, yapı ve birey arasındaki organik bağın varlığını dikkate almaktadır.

Kaynak kullanımına ve ulaşımına bütünü ile dahil olamayan toplumsal kesimler, sosyoloji disiplini içinde eşitsizlik grupları olarak da kavramsallaştırılmaktadır. Günümüz, sosyal bilim literatüründe üzerinde fikir birliği oluşan eşitsizlik grupları (risk grupları, incinebilirliği yüksek olan gruplar olarak da kavramsallaştırılmaktadır), sosyal sınıf; toplumsal cinsiyet; yaşlılar ve farklı ırk ya da etnik kökene sahip olanları içermektedir. Bu çalışmada ise söz konusu gruplar içinde yer alan toplumsal cinsiyet ve onun bir bileşeni olan kadın üzerine yoğunlaşmaktadır. İçeriğine bakıldığı takdirde nötr bir kavram olan toplumsal cinsiyet, kadın ve erkek cinsiyetlerini ve bu cinsiyetlere yüklenmiş rolleri ve statüleri kapsamaktadır. Pratikteki kullanımı ise, çoğunlukla “kadın”ı içermektedir. Her ne kadar objektif olduğu dile getirilse de (kaynak), toplumsal cinsiyetin inşa edilen bir kavram olduğunu ileri süren görüşler de bulunmaktadır. İnşa terimi ise, beraberinde “kültür” bileşenini getirmektedir.

Toplumsal yapının önemli unsuru olan kültür kavramı üzerine farklı tanımlar bulunmaktadır. Edles (2002:1-8) bu tanımları üç başlık altında toplamaktadır: insani zarafet ve klâsik müzik, bale, opera gibi seçkin sanatlar ve üst kültür olarak nitelendirilen tanım (estetik kültür); belirli bir grup insanın yaşam biçimini içeren sınıflama (etnografik kültür) ve son olarak paylaşılan anlam sistemleri ya da sembolik kültür. Her bir tanımın içeriğine bakıldığında, ortak noktaların ve kesişimlerin oldukça fazla olduğu ve bu gruplandırmanın Weberci anlamda birer “ideal tip” olduğu gözlenmektedir. Bu teknik sayılıya dayanılarak, bu çalışmada etnografik kültür diğer bir ifade ile, belirli bir grubun yaşam biçimi, inanışlar, sanat, ahlâk anlayışı, gelenekler, alışkanlıklar ön planda tutulmaktadır. Etnografik kültürün bir alt bileşeni olarak, Türkiye’de miras ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişki bu yazının ilgi noktasını oluşturmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın Temel Hak ve Ödevler- Kişinin Hakları ve Ödevleri Çerçevesinde Mülkiyet Hakkı Madde 35’te “Herkes mülkiyet ve miras hakkına sahiptir” ifadesi yer almaktadır. Bu haklar ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir” hükmünde dile getirildiği şekliyle kadınların erkeklerle eşit miras ve mülkiyet hakkına sahip oldukları teminat altına alınmıştır. Eşitlik ilkesini güçlendirmek amacıyla Anayasal hükümlerle her ne kadar kadınların erkeklerle miras ve mülkiyet hakkına sahip olmaları kanuna bağlanmışsa da gündelik sosyal hayatta geçerliliğini sürdüren yasal olmayan uygulamalar, kadınların erkeklerle eşit haklara sahip olmadıkları ve olmamaları gerektiği yönündeki inancı pekiştirmektedir. Bu yönüyle, yasaya karşı yasal olmayan meşrulaştırma gerekçeleriyle kadınların erkeklerle eşit miras ve mülkiyet hakkına sahip olmalarını engelleyen eşitsiz uygulamaların ortaya konulması açısından bu çalışma önemli bir çabadır.

Kadın bedeninin erkeğe göre zayıf ve güçsüz oluşuna yüklenen anlamların sosyal,

kültürel, politik, ekonomik ve toplumsal bir başka deyişle kolektif yaşama düzeninin her alanına taşınarak kadınların erkeklerden ‘farklı’ olduklarını dile getiren ataerkillik kadınları, üzerlerinde her türlü eşitsiz cinsiyetçi uygulamaların tatbik edilebileceği birer nesne olarak inşa etmektedir. “Biyolojik olanın toplumsalın temelindeki maddi yapı gibi algılanması” (Bora 2005:37) kadının davranış düzlemi kadar zihin düzlemini de etkileyici, dönüştürücü, tanımlayıcı güce sahip bir ataerkillik zihinsel pratik olarak rol oynamaktadır.

Biyolojik cinsiyete yüklenen sosyal ve kültürel anlam ve beklentiler; toplumsal cinsiyet olarak tanımlanmaktadır. Doğal-verili cinsiyetlerimizin toplum sahnesindeki görünümü toplumsal cinsiyettir. “Günümüzde kadınların karşı çıktıkları ve mücadele etmek zorunda kaldıkları birçok sorun, kadın ve erkek kimlikleri ve rolleri konusunda toplum ve kültür tarafından belirlenmiş ön kabuller ve kalıp yargılarla, başka bir deyişle toplumsal cinsiyetle (gender) ilişkilidir” (Berktaş 2009:16). Kadınların söz konusu mücadele alanlarından biri; eşit miras ve mülkiyet hakkıdır. Bu bakımdan miras ve mülkiyet hakkı ile ilgili ortaya çıkan eşitsiz uygulamaların öznelere de kadınlardır.

Yöntem

Ortaya çıkış süreci dikkate alındığında, toplumsal cinsiyet kavramı, kadın ve erkek arasında bir ayrım yapmama, farklı bir ifade ile herhangi birine öncelik vermeme amacını taşıyorsa da, pratikteki kullanımı zaman içinde ağırlıklı olarak kadını ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet ve miras arasındaki bağlantıya odaklanan bu çalışma, Türk toplumunun özellikle kırsal kesimlerinde yasal düzenlemelere rağmen varlığını devam ettiren, kadınlara mirastan çok az pay verme ya da hiç pay vermeme sorununu ele almaktadır. Rasyonel hukuk kuralları ile geleneksel hukuk ve gelenekler arasındaki çatışmanın bir örneği olarak bu sorun ile ilgili olarak Artvin ili Borçka ilçesi sınırları içinde yapılan Muratlı ve Borçka Barajları nedeni ile toprakları istimlak edilen 28 kişi ile 2005 yılında görüşülmüştür. Katılımcıların 4 tanesi kadın; 24 tanesi erkektir. Katılımcılar ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Yargısal örneklem tekniği başlığı altında yer alan kartopu tekniği kullanılarak kendisi ile görüşülen katılımcıların her birine eğitim durumları, meslekleri, çalışma durumları ve yaşlarını içeren demografik sorular yöneltilmiştir. Buna ek olarak, topraklarının istimlak edilmesi süreçleri, istimlak bedellerinin yasal varisler arasında nasıl pay edildiği ve pay edilen bu bedellerin katılımcılar tarafından ne şekilde değerlendirildiği konuları da yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakatta yer almıştır. Yanıtlayıcıların kimliklerinin açık olmaması için, çalışmanın bir sonraki bölümünde, kendilerine ait görüş, deneyim ve değerlendirmeler anonim bir şekilde sunulmaya çalışılmıştır.

Kapsayıcı Kültürel Sosyoloji yapma girişiminde olan bu çalışma Edles (2003)’in aynı isimli tanımlamasından esinlenmiştir. Latour, modernitenin temel mantığının ikilikler yaratmak üzerine kurulduğunu (yapı-kültür; özne-nesne; insan-insan olmayan; normal-sapkın vb), eleştirel bir şekilde dile getirirken benzer bir görüş Edles’den de

gelmektedir. Edles, sosyal gerçekliğin daha net bir resmini çizebilmek için, yapıyı ve kültürü bir arada almanın önemini ısrarla savunmaktadır. “Kapsayıcı Kültürel Sosyoloji” olarak isimlendirdiği bu yaklaşımda Edles (2003:227), gerçekliğin ya da gerçek olanın fetişleştirilmesine izin vermeden kültür ve toplum hakkında bilgi toplanılmasını, araştırılmasını ve bu yönde bir duyarlılığın araştırmacılar ve sosyal bilimcilerde geliştirilmesini önemsemektedir. Anlama ve açıklamanın bir arada olması gerekliliğine vurgu yapan bu duruşa dayanarak, bu yazıda katılımcılardan elde edilen görüşler hermeneutik fenomenoloji bakış açısı ve tekniği kullanılarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların ele alınan konu ya da problem ile ilgili olarak değerlendirme, anlamlandırma ve meşrulaştırma süreçlerinin böylelikle daha ayrıntılı bir şekilde ortaya çıkacağı sayıltılmıştır (Bentz ve Shapiro, 1998). Bu görüşten yola çıkılarak, istimlâk bedellerinin kadın ve erkek varisler arasında pay edilme süreçleri ve süreç içinde tarafların tutum ve davranışları kendi ifadeleri ile sunulmaya çalışılmıştır.

Kafle (2011) üç ayrı fenomenolojiden bahsetmektedir: aşkın, hermeneutik ve varoluşsal fenomenoloji. Ortak noktalarına rağmen hermeneutik fenomenolojinin diğerlerinden en önemli farkının araştırma süreçlerine uyarlanabilme kapasitesine sahip olmasına dayandıran yazar, bu sürece dahil olan bilgi kaynağı olarak katılımcıların hayat hikayelerinin anektotal öyküleme kullanılarak aktarıldığını ifade etmektedir. Fenomenolojik bakış açısı ile bir araştırma yapmak isteyen araştırmacının verileri elde etme süreci içinde belirli noktalara dikkat etmesi gerektiğini belirten Bentz ve Shapiro (1998), öncelikli olarak araştırmacının verinin ortaya çıkmasına izin vermesi gerektiğini dile getirmektedir. Diğer bir deyişle, yanıtlayıcının ilgili fenomen ile ilgili öznel değerlendirmelerinin, dışarıdan fazla müdahale edilmeden ortaya çıkması gerekmektedir. Araştırmacının kendi bakış açısı ve hayat görüşü bu süreç içinde paranteze alınmalıdır. Böylelikle, fenomen ile ilgili daha ayrıntılı ve kapsamlı bilgi edilmesi olanaklıdır. Elde edilen bilginin yanıtlayıcının kendi kavramları ile ifade edilmesi zorunludur (Kvale, 1996).

Bulgular ve Tartışmalar

Çalışmada istimlak edilen arazilerden elde edilen gelirin bölüşümünün başlıca aktörleri olan erkeklerce kadınlara eşit oranda pay verilmemesinin gerekçelerini ve bu gerekçelerin meşrulaştırılma biçimlerini birbiri ile ilişkili üç düzlemde görmek mümkündür: ‘Şer’i hükümler’, ‘gelenek’ ve ‘evlilik’. Aslında şer’i hükümler ve gelenek birbirinden ayrılmayacak biçimde hem karşılıklı olarak birbirlerine nüfuz etmektedir hem de kültürel yapının derinlerine nakşedilmişlerdir. Dolayısıyla çalışmada miras bölüşümünün mantığında rol oynayan şer’i hükümler ve geleneği birbiri içine geçmiş iki ontik ve epistemik düzlem olarak değerlendirmek ve ikisini de bir bütün olarak okumamız gerekmektedir. Bununla birlikte metnin akışını kolaylaştırmak için şer’i hükümler ve gelenek, bu yazıda üç madde altında ele alınmaktadır:

1- Miras, kadınlara karşı ataerkil söylemin oluşturulmasında ve söz konusu söylemin dini emir ve pratiklerle şekillendirildiği belli başlı konulardan birisidir. Mirasın İslam dini açısından ele alınışı İslam dininin toplumsal düzenin her alanını kuşatıcı bir nitelikle örgütlediği bütüncül yapının, kadın-erkek ilişkileri üzerindeki görünümünün önemli parçalarından birisidir. “İslam geleneğinin eril bir yapı sunması” (Armağan’ın 1992:13), kadın bedenine yönelik örtünme talepleri, kadının kamusal alanda varoluş sınırlarının çizilmesi, kadınların hukuki statüleri, kadınların erkeklerle bir aradalıklarının belirli şartlara bağlı olarak tanımlanması, kadına yüklenen sosyal rollerin niteliği ve kadınlara yönelik algılama biçimleri bir bütün olarak ataerkil bir dünya anlayışının din ile çerçevelenen bir resmini sunmaktadır ve böyle bir resimde miras; kadınların erkeklere göre ikincil statülerini pekiştiren bir araca dönüşmektedir.

Miras, toplumsal düzenin erkekler lehine inşa edilmesindeki işlevi kadar kadınlara toplumsal statü ve rollerini dini emir ve pratikler üzerinden hatırlatan bir işlevi de yerine getirmektedir. Bu açıdan miras, kadın ve erkek ilişkileri ile toplumsal düzenin örgütlenme biçimlerini, dini referanslar üzerinden gösteren bir sembol niteliğindedir.

Çalışmada babalar ve erkek kardeşler arasında kendilerine düşen istimlak bedelini kız çocuklarına veya kız kardeşlerine İslam dini çerçevesinde pay verenler bulunmaktadır. İlkokul mezunu ancak uzun süre yurtdışında işçilik yaparak ülkesine geri dönmüş olan erkek katılımcı, yaşadığı bölgedeki kadın-erkek arasındaki miras paylaşımını şu şekilde aktarmaktadır: “1/3, ¼ veriyorlar, şeriat kanununa uygun bir gelenek”. İki kız ve üç erkek çocuğu olan bir diğer erkek katılımcı ise çocuklar arasında yaptığı bölüşümü şöyle dile getirmektedir: “İhtiyaçlarına göre değil de yani İslamiyete göre. Sonra kendileri de anlaştılar. Kızlara üçte bir...Erkeklere biraz daha fazla verdim”. Annesine erkek kardeşleri tarafından eşit pay verilmeyen erkek katılımcı, böyle bir eğilimin arkasındaki faktörleri şu şekilde dile getirmektedir: “Kanunlarımız eşit paylaşım hakkı tanıyor. Kur’an ise erkeğe üç pay, kıza bir pay tanıyor. Allah’ın adaletsizliği olmaz. Kız da gideceği yerde kocasının aldığı paydan kendine düşene sahip olacaktır”.

Yukarıdaki alıntılarda da görüldüğü gibi, kadınlara istimlak bedelinin erkeklere göre az verilmesi ya da hiç verilmemesi, eylemi gerçekleştirenler tarafından dini hükümlerle meşrulaştırılmaktadır. Ancak katılımcıların şeriatı göre bir tasnif yaptıklarını belirten görüşleri şer’i hükmün daha çok gelenekler hükmünde okunduğu izlenimini vermektedir. Bir başka deyişle şer’i hüküm dile getirilen dini emir kutsallığı ile değil davranış örüntüsü haline gelerek sorgulanmadan doğalmış gibi kabul edilen bir gelenek olarak tanımlanmaktadır. “Deneyimler ile inançlarda geleneğin oynadığı başat rol ve bunun çok çeşitli biçimlerde ortaya çıkması”nın (Benedict 2011:32) bir örneği miras bölüşümünde örneklenmektedir. Din hükmü ile geleneğin iç içe geçerek kendine has bir davranış ve zihin pratiği oluşturduğunu söylemek olanaklıdır. Armağan (1995:15) geleneğin ihaneti olarak adlandırdığı kavrama ilişkin tartışmasında geleneğin geçmişten aktardığı bilginin aslını yansıtıp yansıtmadığını ve aktarmanın ne kadar güvenli olup olmadığı sorularının ortaya çıktığını belirtir. Gündelik yaşamın sıradan aktörlerinin davranışları

için verdikleri geçerli nedenlere sağlam bir dayanak oluşturan geleneğin inançla iç içe geçmiş karakteri, somut davranışın gerisindeki zihin düzleminde inancın mı geleneğe geleneğin mi inanç formlarına dönüştüğü sorusunu cevaplamayı olanaksız kılmaktadır. Bu açıdan erkeklerin miras paylaşımında kadınlara verdikleri payın oluşturucu sebebinin söz düzleminde şer’i hükümler olmasına rağmen bilinç düzleminde şer’i hükümlerle kaynaşmış geleneksel uygulamalar olduğu görülebilir. Bir başka açıdan erkeklerin kadınlara az miktarda vermelerinin meşrulaştırıcı zemini olarak din referans alınmış, amaç ve çıkarlar doğrultusunda din rasyonelleştirici bir araç olarak kullanılmış olabilir. Ülgener’in (2006:16) dediği gibi “din hareketlerimize yalnız ihtiyaç duyulan yerde meşruluk kılıfı geçirmekle kalmaz aynı zamanda kendi de etken olarak gereken itici kuvveti verir”.

2- Kadınlara eşit hak vermemenin ikinci gerekçesi ya da meşrulaştırma düzlemi gelenekler’ olarak ifade edilen ve kültürel pratikler olarak inşa edilen örüntüleşmiş davranış kalıplarıdır. Anlam ve semboller sistemi olarak bireylerin davranışlarını belirleme gücüne sahip kültür; içerdiği yasal olmayan sözlü kurallar aracılığıyla, gündelik hayatlarında sosyal gerçekliği deneyimleyen bireylerin davranış ve zihin düzleminde etki gücüne sahiptir. Kültür içinde yer alan ‘temel örüntü tipleri’ olarak ‘törelere, gelenekler ve görenekler’ (Fichter 2004:102) değişen niteliklerdeki zorlayıcılık ve kabul edilebilirlikleri ile gündelik hayatın aktörleri üzerinde miras ve mülkiyet uygulamaları gibi kimi durumlarda yasalara göre daha etkili olmaktadır. “Örüntüler alışkanlıkları formlaştırır” (Fichter 2004:104). Sosyal gerçekliğin ataerkil zihniyetle inşa edildiği bir toplumsal düzende de kültürel örüntüler erkekler lehine bir dünyayı kadınları ikincilleştirme gayretleri ile birlikte kurar. Kadınların erkeklerle eşit olmadığı temeli üzerine kurulan ve kadınları erkeklere göre ikincil statüde tanımlayan ve sosyal konumlarını belirleyen ataerkil düşünce (Göle 2009; Berktaş 2009; Bora 2005) kadınların kamusal hayattaki görünürlüklerinin, erkeklerle eşit haklara sahip yurttaşlar biçiminde kabul edilmelerinin önündeki ana engeli oluşturmaktadır. Bu yönüyle kadınların miras ve mülkiyet haklarından erkeklerle eşit biçimde yararlanamamalarının kaynağı genel olarak ataerkil düşünce yansımasının ürünü olan gelenekler halindeki örüntülerdir.

“Tabii bizde burada kız kardeşler pek mal mülk almazlar...Böyle adetler yoktur...”.
Erkek, ilkokul mezunu emekli memur.

“Çocuklara verdim, üç tane erkek çocuğum var. Erkeklerle verdim onlar da daireler aldılar. Kızlara vermedim”, “vermedik, burada adet değil. Baba olarak benden bir hak alamadılar”. *Erkek, çiftçilik yapıyor.*

“Hukuk düzenimizde olduğu bir veraset sistemi burada yerleşmiş değil. Kız çocukları üzerinde genelde evleneceği zaman çeyizi, işte yatak odası, mefruşatı alınır ve görev sona erer. Ailelerde böyle bir kanun var. Yani kız çocukları üvey evlat muamelesi görüyor ya da üvey evlat demeyelim de farklı bir muamele görüyor diyelim...” *Erkek,*

.....

Erkekler tarafından kadınlara eşit pay verilmemesinin temel nedenleri yukarıdaki alıntılarda da görüldüğü gibi, kültürün standartlaşan, alışkanlık haline gelen, tekrarlılık gösteren örüntüleşmiş biçimleri olarak geleneklerdir. Kültürün bu örüntüleşmiş biçimlerinin kadın ve erkek rollerinde, kadın ve erkeğe yönelik algılama ve kabul biçimlerinde etkili olduğunu görmek mümkündür. Kadın ve erkek arasında miras ve mülkiyet hakkının eşit biçimde paylaşılmamasının bir diğer nedeni, ataerkil sistemin bir başka deyişle patriarkinin bir yansıması olarak çocuklara verilen değerlerin çocukların cinsiyetleri üzerinden inşa edilmesi gerçeğidir. Kız ve erkek çocuklar arasında biyolojik cinsiyetlerine yüklenen sosyal ve kültürel anlamlarla inşa edilen eşitsizlik olgusu, kız çocuklara eşit pay verilmemesinin birincil nedeni olarak görülmekte ve söz konusu neden aynı zamanda ‘doğal’ ve ‘normal’ olarak kabul edilmektedir. Kadınlara eşit pay verilmemesinin geleneklerle normalleştirilmesi kültür değerlerinin o kültüre ve topluluğa mensup bireylerce ne denli içselleştirildiğinin göstergesidir.

Erkeklerin kadınlara eşitsiz miras paylaşımının benzer davranış pratikleri yoluyla ortaya konulması sadece gündelik hayatta kadın ve erkekler tarafından paylaşılan bir ilişki ağını üretmekle kalmamakta, aynı zamanda kültür ve geleneklerin de yeniden üretilmesini sağlamaktadır. Gelenekler, kendi varlıklarını devam ettirmelerini sağlayacak insanlara ihtiyaç duyarlar. “Gelenek geçmişten gelen ve gelecekteki nesillere aktarılan bir kültürel nesnedir” (Scott 2006:185). Aktarımın olması geleneğin kültürel yapı içindeki sürekliliği ile olanaklıdır. Bu açıdan da sürekliliğinin, tekrarlılığının ve bireyler üzerindeki tahakküm gücünün inşa edilmesi gerekmektedir. Bu açıdan “geleneğin doğrulanmaya, benimsenmeye ve bakıma ihtiyacı vardır. O, temelde muhafaza etmedir... (Gadamer 2009:27). Gelenek içinde muhafaza edilenlerin o geleneği yaratan ve aynı zamanda o gelenekçe yaratılan insanlar tarafından doğruluğu ya da yanlışlığını değerlendirmeye dönük objektif bir kriter yoktur. Kriter olsa da doğruluk ve yanlışlıklarını tayin etme rolüne soyunanların yine iktidar etme gücüne sahip erkekler olması, gelenek içinde muhafaza edilen ve erkekler lehine üretilen örüntülerin sürekliliğini sağlamaya hizmet etmektedir. Gadamer’in (2009) dediği gibi “biz daima geleneklerde konuşlanmış durumdayız... geleneğin söylediği şeyi başka bir şey, yabancı bir şey olarak kavrayamayız”. Dolayısıyla gelenek ne diyorsa ya da geleneğe dönüştürdüğümüz düşünce kalıplarımız neyi istiyorsa erkekler de ataerkil bir sembol ve anlam dünyasında kadınlara eşitsiz uygulamaları yabancı olarak değil de kendilerinden bir parça, gelenekle, kültürle ve dinle samimi bir ilişki kurma biçimi olarak kabul edeceklerdir.

3- Kadınların evlenerek başka bir aileye gitmeleri, erkek kardeşler ve babalar tarafından kadınlara az pay verilmesinin bir diğer meşru gerekçesidir. Evlilik, erkeklerin adaletli bölüşümü gerçekleştirmemelerini meşrulaştıran bir kurum olarak kabul edilmektedir. Bir yönüyle de evli olmanın kadınlara yönelik uygulanması gereken bir ceza olarak inşa edildiğini ileri sürmek mümkündür:

“Sorunları olanlar var. Bazıları bayanlar para aldılar, ancak bazıları önceden

evlendikleri gittikleri için onlara para vermemişler. Onlar da isteyememişler, mahkemeye de başvuramamışlar” *Erkek, ilkokul mezunu, memur emeklisi*.

Özellikle kadının evlenmesi yanında eşinin maddi durumunun da iyi olması babalar ya da erkek kardeşler tarafından kızlarına ya da kız kardeşlerine eşit pay verilmemesini daha da meşrulaştıran, kendi davranışlarını daha da haklılaştıran bir öge olarak kabul edilmektedir: “Erkek olarak iki kardeşiz, kız kardeşlerimize azar miktar verdik...Dört kız kardeşimiz var, dördüne toplam 60 milyar verdim”. (400 milyar artı eski ev-samanlık-ahırla toplam 500 milyardan. Kız kardeşlere 15’er milyar verilmesinin nedeni) “çünkü onların hepsinin durumu iyi. Birinin eşi hakim. Birininki mühendis, ötekinin ayrıca istismak yeri vardı. Bize ne verirsiniz verin dediler” *Erkek, emekli işçi*.

Toplumsal cinsiyetçi bölüşümün kız kardeşlerin evliliği üzerinden meşrulaştırılan bir diğer yönü ise kız kardeşlerin durumlarının iyi olmasıdır. Yasal hak kavramını gölgeleyen ve meşruluğunu ortadan kaldıran; evliliğe ilişkin gündelik bilgi kalıplarıdır. Kadının kocasının maddi durumunun doğal taşıyıcısı ve doğal yararlanıcısı olduğu algısı, kadınların hak sahibi bireyler olarak kabulünü önceleyerek kadınları aile ve evlilik içindeki alışlagelmiş toplumsal rolleri temelinde tanımlamaya olanak sağlamaktadır. Kadın kendi bireyselliği bağlamında değil kendisine anlam ve değer veren evlilik gibi kurumsallaşmış ve normalleşmiş ilişki bağlamında tanımlanmaktadır. Evlilikte kocanın maddi durumunun iyiliği veya statüsü kadının mirastan eşit pay alma hakkını önceleyecek kadar güçlü bir gündelik bilgi olarak iş görmektedir:

“Onlara (halalar) da verildi, kırgınlık olmadı. 20’şer milyar verdik onlara...Onlar varlıklı insanlar, istemediler”. *Erkek, lise mezunu tüccar*.

Erkeklerin miras bölüşümü üzerinden kadınlara ilişkin tutum ve davranışlarını üreten kadın davranışlarından da söz etmek gerekmektedir. Kadınlar gelenek, din ve kültür sarmalının kendilerinden beklediği şekilde davranarak doğal-mış gibi gördükleri topluluk yaşamını ve sosyal ilişki ağlarını inşa edici roller oynamaktadırlar. Gelenek kayıtsız şartsız itaat bekler (Armağan 1995:20). “Kişi geleneklerin, kurumların ve düşünme tarzının belirli bir düzenlenişiyile denetlenen bir biçimde dünyayı görür” (Benedict 2011:32). Kadınlar da dünyayı kendilerine sunulduğu haliyle görmektedirler ya da görmeye zorlanmaktadır. Özellikle kadınların bu yöndeki tutum ve davranışları çalışmada, kendilerine verilen payla yetinmeleri ve kendilerine pay verilmemesi durumunda korkudan isteyememeleri biçimlerinde görülmektedir. Kadınlar eğer kendilerine bir pay verilmişse bunu olduğu gibi kabul etmeli ve daha fazlasını (hakları olanı) istememeli, var olanla yetinmelidirler. Eğer herhangi bir pay verilmemişse de kadınlar, hakları olanı istememelidirler. Onlardan beklenen zaten istememeleri gerektiğidir. Kadınların olası hak talep etme durumları erkekler tarafından göz önünde bulundurularak geliştirilen bir strateji gereğince de kadınlar aksi durumda hiç alamayacaklarını düşünerek verilen miktara razı olmaktadır. Strateji; erkeklerin kadınlar tarafından mahkemeye verilmemesi şeklinde oluşturulmakta ve kadınlara sus payı olarak para ödenmektedir:

“Ama dediğim gibi biz kız kardeşlerim de dahil olmak üzere herkese hakkıyla ödedik

fakat burada bazıları korkusundan isteyemiyor veya bazıları vermek istemiyorlar”. *Erkek ilkokul mezunu, emekli memur.*

“... Ben (erkek kardeş) de bizi mahkemeye vermeyin size 15’er milyar vereceğim dedim baba hakkından....kız kardeşlerim anlayışlı davrandılar. Ne verirseniz dediler” . *Erkek, işçi emeklisi.*

Bir diğer görüşülen kişi, yedi kız kardeşi ve dört amca kızı olan ve ailenin tek erkek çocuğu. Varislerin her birine eşit düşen neyse vermemiş: “Kime ne koyduysam bakmadı oraya yani kabul ettiler”, (memnun olmayan var mı? sorusu üzerine) “Yok şu ana kadar kulağıma gelmedi. İstimlaktan önce nasıl bir yaşantımız varsa istimlaktan sonra da aynı yaşantı hiç bozulmadan devam etti. Eğer bir kalp kırıklığı olsaydı duyardım”. Kız kardeşler ve amca kızları-kuzenler kendilerine verilen miktarı kanaat edip kabullenmekte ve itiraz etmemektedirler. Kadınlar kadına atfedilen, yakıştırılan toplumsal rollerine uygun davranarak bu davranış kalıbını üretmektedirler. Kadınların böyle davranmaları da bölüşümü yapan erkeğin zaten beklediği ve hoşuna giden bir durum olarak tanımlanmaktadır: “Tabii ki canım onlar sen ne yaparsan razıyız dediler. Ben aldım kızkardeşlerime ne uzattımsa uzanan eller geri dönmedi” . *Erkek, emekli memur.*

Görüşleri yer alan erkek katılımcıların genel eğiliminin, kadınlara hakları olan parayı vermeme ya da çok az bir bedel ile kadınların hak arama çabalarının önüne geçmeleridir denebilir. Kadınların haklarını isteyememeleri ve mahkemeye başvurmamaları erkekler tarafından verili olarak kabul edilen bir duruma dönüşmüş gibi gözükmektedir. Kadının iyi davranmasının erkek dilindeki karşılığı ‘hakkını aramamak’ olarak tanımlanmaktadır. Hakkını aramamak, kocanın maddi durumunun iyiliği ile birleşince kadına verilen para, gönül almak ya da iyi davranmalarının karşılığı olarak ya da bilezik almaları için sunulmaktadır. Hak kavramı, yasal olmayan bir içeriğe kavuşmuş durumdadır. Kadınların, erkekler tarafından ‘fedakar’, ‘iyi’, ‘anlayışlı’ olarak nitelendirilmelerine yol açan hakkını talep etmeme, sesini çıkarmama davranışları olgusal bir gerçeklik durumu olarak tanımlanmaktadır.

Yasalarla cinsler arasında eşitlik ilkesine göre tanımlanmış miras alma hakkının, kadınların belirli bir tarzda davranmaları gerektiğini hissettiren ve tam da Durkheim’ın (1994:36) tanımladığı biçimiyle emredici ve zorlayıcı güce sahip bir toplumsal olgu haline gelişi, aslında yasal olan ile yasal olmayan ya da yasal olan ile toplumsal olan arasındaki gizli çekişmenin bir işaretidir. Yasal olmayanın, yasalın kendi sınırları içine girmemesi niyetini açıkça ifade eden manifestosu gibidir. Gündelik hayatta ve sosyal aktörlerin etkileşim ağlarında neyin yasal neyin yasal olmadığını sınırları kesin çizgilerle birbirinden ayıramayacak biçimde birbiri içine girmiştir.

Durkheim (1994:38) ‘toplumsal’ nitelemesinin olgulara uygun düştüğünü, çünkü olguların dayanağının birey değil toplum olduğunu belirtir. Bu açıdan miras hakkı üzerinden kadın ve erkek arasında gördüğümüz eşitsiz anlayış ve uygulamalar ile bu

anlayış ve uygulamaların faileri olarak kadın ve erkeklerin düşünme ve davranma düzlemlerinde ortaya koydukları pratikler, mirasın nasıl da olgusallaşmış ve toplumsallaşmış* bir gerçeklik kimliğine büründüğünü açıkça göstermektedir.

Durkheim'a (1994:42) göre toplumsal olguyu meydana getiren şey topluluğun kolektif olarak ele alınan inançları, eğilimleri, pratikleridir ve davranış, düşünüş ve duyuş tarzlarından bazılarının tekrarlanması sonucunda tortulaşır ve kendilerini yansıtan tekil olaylardan soyutlanmalarına yol açan bir çeşit istikrarlılık kazanırlar. Miras özelinde kadınlara yönelik cinsiyetçi uygulamaların da genel olarak kadına ilişkin toplumsal ve kültürel kabullerin bu anlamda tortulaştığı ve yine Durkheim'ın ifadesiyle "kolektif bir alışkanlığa dönüşmüş" olduğu açıktır.

Kadın ve erkek arası eşitsizliği bir sorun olarak görmeyen ve görmemeyi kendine gelenekselleşmiş kültürel örüntü biçiminde yaşama pratiği edinen insan birlikteliklerinde kadının mirastan ya da maddi paydan hak almaması konusu da normal ya da doğallaştırılan bir durum olarak görülmektedir. Marx'ın fetiş kavramı üzerinden kapitalizm eleştirinde dile getirdiği doğal-sosyal ayrımının pratik edildiği bir alan üzerindedir kadınların pay alamaması. Kültür ve geleneğin kendisini üretenlerce doğalmış gibi görülmesi ve sosyalliğinin sorgulanmaması, kültür ve geleneğin Durkheim'ın topluma atfettiği sui generis bir ontolojik desene sahip olarak inşa edilmesinin kökenini oluşturmaktadır. Dolayısıyla kadın ve erkeği sui generis olarak eşit görmeyen erkek zihni ile örülü bir toplulukta kadının erkeklerle eşit pay alamamasının çok da sorgulanmadığını, hatta hak sahibi olamayacaklarının zaten olması gereken bir durum olarak kabul gördüğünü örnekleyen bir durumdur.

Kadınların toplumsal ve kültürel beklentilere uygun davranmaları, geleneksel kadın rol tanımlarının dışına çıkmamaları, kadın ve erkeklerin toplumsal ve kültürel olarak tanımlanan farklılıklarına dayalı bir toplumsal örgütlenme biçimini sürekli biçimde üretmektedir. Eşitsiz güç dağılımına dayalı söz konusu toplumsal örgütlenme biçimini besleyen din ve geleneklerin kültürel doku içindeki etkinlikleri kadın ve erkeklerin kendileri için tanımlanmış alanlarda varoluş kazanmalarına yol açmaktadır. Birbirlerine göre farklılıklarıyla varoluş kazanan kadın ve erkeklerin mevcut konumları Trigg'in (2005:261) dediği gibi aslında "tarihsel durumumuzun bir yansımasıdır". Kandiyoti (2011:335) Cumhuriyet sonrasında 1950'li yıllarda yapılan antropoloji çalışmalarından hareketle, klasik ataerkilliğin maddi temelini oyacak pek az değişiklik olduğunu, kadın ve kadınların hayatını düzenleyen evlilik akitlerinin sıkı biçimde yerel toplulukların denetiminde kaldığını belirtmektedir. Toprak (1981:288) da Kemalist Devrim sonrası kadının durumunu değiştiren yasal reformların başarısının cinsiyet rolleri ile ilgili İslami inanç ve geleneklerin sosyal olarak geçerli olması yüzünden sınırlı olduğunu belirtir.

Kadınların erkeklerin eşitsiz davranış ve uygulamalarını üreten, destekleyen davranış biçimlerine ilişkin bir başka örnekte ise kadın, hem evlenip ailesinden ayrılmış

* Sosyal olsaydı kadın ve erkek özneler arasında müzakere edilme olanağı olacaktı.

olmasını hem de kocasından kaynaklanan maddi durumunun iyi olmasını, eşitsiz uygulamaları kabullenmeye dönük tutum ve davranışlarının meşrulaştırılmış gerekçeleri olarak hak talep etmemesi gerektiğini ne denli içselleştirdiğini göstermektedir. (kadının kendi ailesinin arazilerinin istimlak olması ile ilgili olarak) “Oldu ama ben evlendikten sonra satın alınmış bahçeler istimlak oldu. Bu nedenle almadım...vermediler zaten ben de istemedim. Evlendikten sonra alınmış şeyi niye isteyeyim boşuna....niye isteyeyim zaten bizde Gürcülerde kız çocuğa mal verme adeti yoktur. Vermeyecekleri için boşuna istemeyeyim dedim de boşuna uğraşmadım...verselerdi de almazdım. Niye alayım. Ben evleneli 40 sene geçmiş. Benden sonra almışlar neden alayım kardeşimden...ne bileyim artık kimin ihtiyacı varsa alan alabilir.....aslında alan alıyor. Paranın fazlası olmaz, ihtiyaç hep vardır. Ama ben almaya kalkarsam da karşı taraf Allah yedirtmesin diyecekse ben neden böyle bir şey dedirteyim. Bana Allah benim malımı yedirsın” *Kadın, evli.*

Sonuç

Malinowski (1992:66) temel ihtiyaçlar karşılandıktan sonra kültürün, amaca göre belirlenmiş tamamlayıcı ihtiyaçlardan meydana gelen yapay ya da ikinci denen bir çevre oluşturduğunu belirtir. Ataerkilce düşünme biçimlerinin pek çok vasıtasından olan gelenek, töre ve göreneklerin erkek iktidarını sürdürme amacı ve ihtiyacına göre belirlenmiş tamamlayıcı bir yapay çevrede yer aldığını söylemek mümkündür.

“Hepimizin doğal görmek üzere yetiştirildiği” (Trigg 2005:256) gerçeği karşısında kadın ve erkeklerin beklenen rol oyuncularını olarak Berger ve Luckmann (2008)’in tanımladığı haliyle gündelik hayatı ve bu hayat içinde yer alanları ve aslında toplumu genelleştirilmiş öteki olarak tanımlayarak davrandığı ve hatta düşündüğünü ileri sürmek mümkündür. Bireyselleşemeyen kadın ve hatta erkeklerin tanımlanmış toplumsal ve kültürel kalıplarla eylemde bulunmaları, kolektif birliği yaşama pratiğini daha yoğun ve yüz yüze deneyimleyen topluluklarda genelleştirilmiş ötekinin icazetini almanın rasyonel yolu olarak iş görmektedir. Berger ve Luckmann’a (2008:196) göre “genelleştirilmiş öteki bilinçte somutlandığında nesnel ve öznel gerçeklikler arasında simetrik bir ilişki tesis edilmiş olur”. Kadınların hakları olanı istememe davranışları ve eğer veriliyorsa verilenle yetinmeleri tam da bu simetrik ilişkiyi örneklemektedir. Kültür, gelenek ve din ağının dirençli ve değişmeye engel teşkil eden yapısı, bu ağ içindeki kadın ve erkekleri ideolojik olarak belirler, sosyalize eder, yetiştirir ve eğitir. “Gündelik hayat dünyası kendini ilan eder ve eğer bu ilana meydan okumak istiyorsam meşakkatli ve asla kolay olmayan bir çaba içine girmem gerekir” (Berger ve Luckmann 2008:37). Kadınların mevcut yaşama koşullarına meydan okuma niyetlerinin ve eylemlerinin gerçeklik bulması; din, kültür ve geleneklerin siyasallaşmış ağının daha gevşek dokunmuş kısımlarında dahi zor görünmektedir. Geertz’in (1973:10) dediği gibi “kültür kamusaldir, her ne kadar düşünsel olsa da bir kişinin kafasının içinde ortaya çıkmaz, fiziksel olmamasına rağmen gizemli bir entitedir”. Dolayısıyla kadınların erkeklerle eşit

haklara sahip olmaları için meydan okumaları kamusal bir hareket içinde olanaklıdır.

Fenomenolojik hermeneutik çerçevesinde şekillenen ve yapı- birey ikiliğini aşma çabasında olan bu çalışma sonucunda aile bağı ile birbirine bağlı kişiler arasında katılımcıların ifadesi ile yaşanan kırgınlığın, küskünlüğün temel sebebi para olduğu gözlenmiştir. Paranın sadece ekonomik yaşama damgasını vurmamakla kalmayıp tüm yaşama stiline, yaşam görüşlerine, değersel tavır almaları ve insanlar arasındaki karşılıklı ilişki formlarına da damgasını bastığını dile getiren Simmel'in (Jung 1995:55) görüşleri, istismak değeri üzerinden karşı karşıya gelen insanların durumunu açıklamaktadır.

Türkiye'de kadınların anayasa kapsamında miras ve mülkiyet hakları olmasına, vatandaş olarak erkeklerle miras ve mülkiyet hakkı çerçevesinde eşit bir statüyü paylaşmalarına rağmen erkeklere göre ikincilleştirilmelerinin nedeni yasal olmayan kültürel uygulama ve içselleştirme süreçleridir. Yasal uygulamaların da önüne geçme gücüne sahip kültürel yapının örüntüleşmiş formları olarak gelenek, töre ve görenek pratikleri toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin önündeki en önemli engeller olarak durmaktadır. Söz konusu örüntüleşmiş biçimler sadece kadınları belirli haklarından yoksun bırakarak onların mağduriyetlerine yol açmamakta aynı zamanda aile birliğini de kırıcı önemli etkilere sahip olmaktadır. Bu yönüyle kültür, bireyler arası bütünleştirici ve birleştirici işlevinden çok ataerkil zihniyet ve uygulamalara kaynaklık eden yapısıyla aile içinde çözümlere yol açan işleviyle var olmaktadır. Bu açıdan toplumsal cinsiyet eşitliğinin toplumun her alanında güçlendirilmesi, yasal uygulamalar konusunda gerekli bilincin ve duyarlılığın kazandırılması gerekmektedir. Sivil toplum örgütlerinin toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesindeki aktiviteleri desteklenmeli, toplumsal cinsiyet eşitliği kamu politikalarında yer almalıdır. Kadınların kamusal hayatın her alanında, sosyal, kültürel, politik, ekonomik eylem alanlarında daha çok görülür olmalarına yönelik yasal uygulamalar kadar kadınların yoksulluk, işsizlik, eğitim gibi alanlarda da güçlendirilerek toplumsal hayatın her katmanında yer almasının sağlanması gerekmektedir.

Miras ve mülkiyet hakkı konusunda kadınların ülkemizde yaşadığı sorunlar, kadına yönelik toplumsal kabullerden kaynaklanan sorunlardan sadece bir kısmıdır. Kadına yönelik bakış açısının kadınlar lehine değiştirilmesi, erkeklerle eşit haklara sahip oldukları gerçeğinin duyulur ve kabul edilir olması için kolektif ve bütüncül bakış açıları ile eşitlik ilkesinin pekiştirilmesi gerekmektedir.

Kaynaklar

- Armağan, M. (1992) Gelenek, İstanbul: Ağaç.
Benedict, R. (2011) Kültür Örüntüleri, çev. Mustafa Topal, İstanbul: İletişim.
Bentz, V.M. ve Shapiro, J.J. (1998) Mindful Enquiry in Social Research, Thousand Oaks CA: Sage.
Berger, P. ve Luckman, T. (2008) Gerçekliğin Sosyal İnşası, Bir Bilgi Sosyolojisi İncelemesi, çev. Vefa Saygın Öğütle, İstanbul: Paradigma.

- Berktaş, F. (2009) Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın, İstanbul: Metis.
- Bora, A. (2005) Kadınların Sınıfı, İstanbul: İletişim.
- Durkheim, E. (1994) Sosyolojik Metodun Kuralları, çev.Enver Aytekin, İstanbul: Sosyal.
- Fichter, J. (2004) Sosyoloji Nedir?, çev. Nilgün Çelebi, Ankara: Anı.
- Gadamer, H.(2009) Hakikat ve Yöntem, çev.Hüsamettin Arslan ve İsmail Yavuzcan, İstanbul: Paradigma.
- Geertz, C. (1973) The Interpretation of Cultures, USA: Basic Books
- Göle, N.(2009) İslamın Yeni Kamusal Yüzleri, İstanbul: Metis.
- Güvenç, B. (2011) İnsan ve Kültür, İstanbul: Boyut.
- Jung, W.(1995) Georg Simmel, Yaşamı, Sosyolojisi, Felsefesi, çev. Doğan Özlem, Ankara: Ark.
- Kaffe, N.P. (2011) Hermeneutic Phenomenological Research Method Simplified, Budhi: An Interdisciplinary Journal, 5: 181-200.
- Kandiyoti, D. (2011) “Ataerkil Örüntüler: Türk Toplumunda Erkek Egemenliğinin Çözümlemesine Yönelik Notlar”, 1980’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar”, yay. haz. Şirin Tekeli, 5.Baskı, s.327-340, İstanbul: İletişim.
- Kvale, S. (1996) Interviews: An Introduction to Qualitative Research Interviewing, Thousand Oaks CA: Sage.
- Malinowski, B. (1992) Bilimsel Bir Kültür Teorisi, çev. Saadet Özkal, İstanbul: Kabalcı.
- Scott, J.(2006) Sociology, The Key Concepts, London: Routledge.
- Toprak, B. (1981) “Religion and Turkish Women”, Women in Turkish Society, ed. Nermin Abadan Unat, p.281-292, Netherland: E.J. Brill-Leiden.
- Trigg, R. (2005) Sosyal Bilimleri Anlamak, çev.Beyza Sümer, Filiz Ülgüt, İstanbul: Babil.
- Ülgener, S.(2006) Zihniyet ve Din İslam, Tasavvuf ve Çözülme Devri İktisat Ahlakı, İstanbul: Derin.

Özet

KADIN VE MİRAS: SOSYOLOJİK BİR DEĞERLENDİRME

Geleneksel toplumlarda kadının erkeğe nazaran ikincil konumda yer almasının somut örneklerinden bir tanesinin miras hakkı ile ilgili pratikler olduğunu söylemek mümkündür. Bu konu ile ilgili olarak, Türkiye özelinde bir değerlendirme yapacak olursak, Türkiye’nin heterojen bir nitelik gösterdiğini söyleyebiliriz. Farklı bir deyişle, yasal düzenlemeler ele alındığında, kadın ve erkeğin eşit miras hakkına sahip olduğunu, ancak pratikteki uygulamalarına bakıldığında ise, bu eşitliğin her zaman gerçekleşmediğini görmek mümkün. Ekonomik ve kültürel unsurların, bu olgunun arkasında yer alan faktörler arasında olduğunu belirtmek mümkün. Kız kardeşlere, kız çocuklarına mirastan eşit pay vermek aile para ve diğer aile kaynaklarının israfı olarak algılanmaktadır. Gelecekte, bu kesimlerin evlenip başka ailelerin bir parçası, bir yabancı haline gelmesi durumu, böylesine inanın oluşmasında etkili olabilmektedir. Çünkü, para ailenin malıdır ve aile içinde kalmalıdır.

Bu yazıda, Türkiye’nin Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi’nde baraj inşaatı nedeni ile toprakların istimlak edilmesiyle devlet tarafından verilen bedellerin, varisler arasındaki

paylaşımı, fenomenolojik hermeneutik ve “Kapsayıcı Kültürel Sosyoloji ” bakış açıları ile incelenmektedir. Toprakları istimlak edilen 28 kişi ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakat sonuçlarına göre, kadın ve erkek katılımcıların, istimlak bedellerinin kadın ve erkek varisler arasında eşitsiz bir şekilde dağıtılmasını kabul ettikleri gözlenmiştir. Bu sonuç ile ilgili olarak, yazıda böylesine bir olgunun arkasında yer alan unsurlar adalet, toplumsal cinsiyet ve gelenek kavramları çerçevesinde tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet, adalet, gelenek, Türkiye

Abstract

WOMAN AND HERITAGE: SOCIOLOGICAL ASSESSMENT

It can be accepted that one of the practices of subordination of women to men in traditional societies is about the right of inheritance. If we think about the case of Turkey related to this topic, we could assert that, Turkey has heterogeneous character in this sense. In other words, if we examine legal arrangements, we can say that there is equal right of inheritance of both men and women. But, in practice the realization of this right cannot always happen. Both economical and cultural factors are among the causes of this fact. Giving equal part of inheritance to the daughters or sisters is perceived as the waste of money or sources of family. Because it is believed that, daughters and sisters in the future are going to be married and they going to be part of another family. So they will become a stranger. Money is the family’s own estate and it must be kept in the family.

In this paper, this fact is examined in the case of distribution of money gave by the State as the condemnation appraisal of lands due to the construction of dams in the North-Eastern part of Turkey from the point of phenomenological hermeneutics and “Comprehensive Cultural Sociology”. As the result of semi structured of depth interviews made with 28 people whose land were condemned it can be asserted that, generally both women and men participants accepted the unequal distribution of this money between male and female inheritors. Related to this result, in this paper the factors of this situation are debated by depending the concepts as justice, gender and tradition.

Keywords: Gender, Justice, Tradition, Turkey